

Оригинални научни чланак

НЕКИ АСПЕКТИ РАЗВОЈА МАСОВНЕ ФИЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У ИСТОЧНИМ ДЕЛОВИМА УКРАЈИНЕ

Сергеј Ивашченко¹

¹ Украјински државни универзитет за физичку културу и спорт

УДК 796(477)

САЖЕТАК

Овај чланак посвећен је проучавању појединих аспеката развоја масовне физичке културе у источним деловима Украјине, посебно у Доњецкој, Луганској и Харкивској области. На основу резултата добијених методама историјског прегледа и анализе научне литературе, дошли смо до основних карактеристика развоја масовне физичке културе у индустријским деловима земље. Утврђено је да посебне одлике професионалног рада људи у овом делу државе имају велики утицај на главне карактеристике масовне физичке културе код различитих категорија становништва. Како се у Доњецкој, Луганској и Харкивској области Украјине налази велики број индустријских предузећа, као и велики број рудника угља, већина локалног становништва запослена је у овим индустријским постројењима. Специфичности рада у рудницима и различитим фабрикама и постројењима у тим областима од запослених захтева да поседују физичке карактеристике као што су физичка снага, окретност, издржљивости и слично. Тако је систем физичке обуке становништва на овим просторима био усмерен првенствено на развој ових физичких особина. Успешна примена савремених програма обуке у систему физичког васпитања у тим областима омогућава да радници развију неке физичке особине које су важне за њихову професију и да гарантује прилично висок ниво ефикасности њиховог рада.

Кључне речи: масовна физичка култура, ниво физичке спремности, специфичност послова становништва, врста моторне активности, безбедност и здравље на раду рударских стручњака.

Аутор за кореспонденцију
Сергеј Ивашченко
algis6274@hotmail.com

УВОД

Са историјског аспекта, развој физичке културе становништва у источним и северним деловима Украјине одвијао се у складу са развојем индустријске производње у тим деловима.¹ Становништво земље, насељено у овим регијама, било је обухваћено државним системом физичке обуке, који је заправо био усредсређен на све сегменте и категорије становништва, већ углавном на запослене.² Ова ситуација ствара најповољније услове за развој превентивних мера професионално применљиве физичке обуке, осмишљене за различите категорије становништва у том индустријском делу земље. У Харкову, Доњецку и Луганску оформљене су више и средње образовне институције за обуку стручњака за професионално применљиво физичко васпитање становништва.³

У научној литератури описани су многи аспекти покрета за здравље и физичку спремност у различитим земљама.⁴ Велики број научних истраживања спроведена су са циљем да се побољша постојећи систем физичког васпитања, осмишљен за различите категорије становништва.⁵ Занимљиви подаци добијени су проучавањем утицаја масовне физичке културе на здравље људи укључених у процес запошљавања. Врло важни научни подаци откривени су у току експеримената осмишљених за проучавање промена у оквиру функционалности људи приликом спровођења активности масовне физичке културе.⁶

Али, нажалост, до данас су нека питања о утицају масовне физичке културе на професионалне способности радно способног становништва још увек недовољно истражена, што је од посебне важности за индустријски развијене крајеве у многим земљама широм света.⁷ Из тог разлога смо за

¹ Zheleznyak Jury and Petrov Oleg. *Fundamentals of scientific and methodological activities in physical education and sport* (Moscow: GTOLIFK, 2011), 234.

² Shiyani B., Genseruk R. *Training of future specialists of physical education for application modern information technologies in professional activity* (Chernigov: Pedagogical University, 2006), 346.

³ Michael Mazin, *Creating a culture of professional self-realization for future teachers of physical education* (PhD diss., University of Zaporozhye, 2008).

⁴ Maxim Lynets, *Basic methods of motor skills: textbook for university sports* (Lvov: Shtabar, 2011), 148 – 204

⁵ BikmuhammetovRamilhan and FazmeevNurek, *Technological mechanisms for the implementation of competent approach in the training of teachers of physical culture and sport* (Kazan: Center of innovative technologies, 2007), 76.

⁶ Osipov V., Lukyanov, J. and Antypkin N. *Methods of statistical processing of medical information in research* (Kiev: Terre des Homes, 2012), 200.

⁷ Amelia Abulhanova, *Professional Activities and Personality's Psychology*.(Moscow: Science, 1980), 82–104.

предмет нашег истраживачког рада изабрали ову тему, која нам пружа довољно материјала за писање овог научног чланка.

МЕТОДЕ

У писању овог рада коришћена је историјска метода као средство тражења историјских извора информација о развоју масовне физичке културе у источним деловима Украјине.⁸ Приликом израде овог рада, сви подаци добијени из различитих извора научних информација обрађени су помоћу методе теоријске анализе. Поред тога, примењена је компаративна метода како би се извукли коначни закључци. Ова студија спроведена је у две фазе у периоду од 2012. до 2013. године. У првој фази проучавани су документи који описују развој масовне физичке културе у источним и северним деловима Украјине.⁹ У другој фази студије извршена је обрада добијених података, обављена је њихова анализа и формиран су валидни закључци.

РЕЗУЛТАТИ

У овим индустријским областима, у складу са одредницама које усмеравају развој физичког образовања у школама, омогућена је примена три различита програма физичког образовања, у зависности од узраста деце. У спровођењу овог истраживачког рада обрађено је више од хиљаду документарних извора информација који описују развој масовне физичке културе у источним и северним деловима Украјине крајем двадесетог и почетком двадесет првог века.

Утврђено је да су стварни услови живота у већини насељених подручја источног и северног дела Украјине такви да је за људе који живе у овим насељима потребан прилично висок ниво развоја њихових основних физичких особина. Ова чињеница је последица несумњиво дугог низа година утицаја, нарочито међу радно способном популацијом, и допринела је већем ширењу физичке културе, и најпопуларнијих спортова као што је фудбал.

⁸ Eliseev Oleg and Zheleznyak Jury, *Workshop on the psychology of personality* (Sanktpiterburg: Piter, 2008), 512.

⁹ Redmond K. *Promoting Physical Activity: A Guide for Community Action*, (Seattle: CDCP, 2010), 280 p.

Свакако да је овај важан фактор оставио траг на формирање локалног система физичке обуке свих категорија становништва које живи у овим регионима земље, и да је условио значајне измене и допуне, узимајући у обзир карактеристике локалног начина живота. У том смислу, на првом месту развијенесу и спроведене неке посебне методе наставе и обуке, намењене првенствено деци и адолесцентима, које су допринеле развоју управо тих физичких особина које су неопходне за потпуно обављање одређених радних задатака.

С обзиром на чињеницу да се у Доњецка, Луханска и Харковска области Украјине налазе претежно постројења црне металургије, хемијске фабрике, постројења рудника угља и соли, од давнина су становништву које живи и ради у тим индустријским објектима биле потребне специфичне физичке особине. Од запослених се првенствено траже особине као што су снага, издржљивост, окретност и савршена координација моторичких активности. За све запослене који раде у рудницима угља и соли веома је важно да имају неке специфичне особине, као што су отпорност на утицај неких штетних фактора, способност да обављају радне задатке у неком радном положају, као и способност да дуже времена остану у затвореном простору.

Темељна анализа информација, добијених из научне литературе, показала је да су украјинске власти предузеле посебне мере за стварање програма за образовање и обуку који је примењен у систему физичког васпитања, намењен различитим категоријама становништва које живи и ради у овим областима земље, образовање које јепрвенствено било намењено стручном усавршавању становништва. На овим просторима најчешћи су били програми образовања и обуке који су коришћени у државним школама. Ови програми развијани су за три старосне групе ученика и коришћени у оквиру обавезног физичког васпитања младих у средњим школама.

У овим индустријским областима, у складу са смерницама које уређују процес физичког образовања у школама, обезбеђује се примена три различита програма физичког васпитања, у зависности од узраста ученика.

Прва старосна група ученика (старости од 12 до 14 година):

1. трчање (дечаца - 50 метара, девојчице - 30 метара);
2. бацање лопте у гол;
3. трчање са скоком у даљ;
4. комбинација гимнастичких елемената.

Друга старосна група школске деце (старости од 15 до 16 година):

1. трчање (дечаџи - 100 метара, девојџице - 60 метара);
2. бацање кугле (дечаџи), бацањекладива (девојџице);
3. трчање са скоком у вис;
4. дизање на вратилу;
5. пливање на 25 м (базен).

Трећа старосна група школске деце (старости од 17 до 18 година):

1. трчањена 100 метара (дечаџи и девојџице);
2. бацање кугле или обука бацања кугле до 7,5 кг (дечаџи), бацањекладива или гурање медицинске лопте од 5 кг (девојџице);
3. пењање конопцем или надвлачење (дечаџи), вежбе за трбушне мишиће (девојџице);
4. скок у вис из залета (дечаџи), скок у вис из залета (девојџице);
5. пливање на 100 метара (дечаџи), пливање на 50 метара (девојџице).

Што се тиче нивоа физичког образовања, наставно особље које је радило у државним средњим школама у овим областима током друге половине двадесетог века било је приближно следећег састава (у односу на радно место и одлике ученика, и процес физичког образовања у коме су били ангажовани):

1. наставници физичког образовања који раде у градским школама;
2. наставници физичког образовања који раде у сеоским школама;
3. наставници физичког образовања који раде са ученицима основних школа;
4. наставници физичког образовања који раде са ученицима средњих школа.

Информације о образовном нивоу наставника физичког васпитања, који су радили у тим областима, приказан је у следећој табели.

Могуће је уочити тенденцију ка преференцијалном развоју професионално применљиве физичке обуке становништва у индустријским областима Украјине (посебно у Доњецкој, Луганској и Харковској области).

Табела 1. Степен образовања наставног особља Удоњецкој, Луганској и Харкивској области

Степен образовања наставника физичког образовања	1 -3разред	4 -10разред
У градским школама		
Завршено високо образовање	22,8 %	69,2 %
Незавршено високо образовање	6,3 %	12,4 %
Стручно средње образовање	68,5 %	15,7 %
Опште средње образовање	2,4 %	2,7 %
У сеоским школама		
Завршено високо образовање	8,6 %	65,4 %
Незавршено високо образовање	6,5 %	21,5 %
Стручно средње образовање	80,3 %	5,8 %
Опште средње образовање	4,6 %	7,3 %

ДИСКУСИЈА

Успешно решење проблема унапређења система физичког васпитања, осмишљеног за различите категорије становништва, изузетно је важно за људе и требало би да узме у обзир локалне карактеристике начина рада. Развој професионално применљивог физичког васпитања почело је да се развија у Украјини пре много година, на основу научних истраживања која су спровели научници из области физичког васпитања и спорта.

Већа сложеност производних процеса и повећање обима и интензитета рада постављају повећане захтеве за нивоом физичког развоја запослених. Релевантан фактор у овом случају је стицање високог нивоа стручног усавшавања запослених, укључујући њихову физичку обуку и развој њихових особина које су од кључне важности за посао којим се баве, и посебних психомоторних способности

На основу резултата истраживања, утврђено је да укупна физичка обука ствара предуслове за успешну каријеру, тако што се индиректно јавља преко фактора као што су здравствено стање, степен физичке кондиције и прилагођавању условима рада. Нема сумње да свака професија има своје моторичке специфичности, различите услове рада, психолошко-физиолошке карактеристике и различите захтеве у погледу степена развијености физичких и менталних особина личности. Познато је да прилагођавање условима производње без посебне психолошко-физичке обуке може да траје

од 1 године до 5-7 година. Стога, образовање и обука будућих стручњака на универзитетима, техничким школама и стручним школама побољшава ниво специфичних физичких особина, физиолошких функција и менталних квалитета путем преношења одговарајућег знања и вештина неопходних за ефикасан рад у појединим занимањима.

Саставни део физичког васпитања, који се бави питањима везаним за припрему становништва за њихове будуће професије назван је професионалном примењеном физичком припремом, и представља подсистем физичког васпитања који пружа најбоље обликовање и побољшање особина и квалитета који су од суштинског значаја за одређена занимања. Суштина овог система је оптимална употреба ресурса, метода и облика физичког васпитања у циљу постизања и одржавања физичке обуке на основу приоритетног развоја физичких и менталних квалитета, који постављају високе захтеве у процесу учења и развоја професије.

Идеја да се нека средства и ресурси физичког васпитања користе у процесу припреме људи за професионални рад не представља новину. Примена стручно примењеног физичког васпитања поред добре организације рада смањује ризик од професионалних обољења, повећава ниво стручне обуке, као и ниво посебног квалитета, и чини појединца погоднијим за ефикасан рад у неповољним условима рада.

Основа утицаја физичких вежби на успешну каријеру је механизам преноса моторичких вештина и способности које се формирају током физичког тренинга на резултате у погледу савладавања вештина, неопходних за успешно запошљавање. Главни фокус физичке активности усмерене на повећање обима функционалности тела, проширивање дијапазона моторичке координације, као и на обезбеђивање ефикасног прилагођавање различитим факторима рада. Успешан развој струке је могућ само ако постоји усклађеност са одређеним психолошко-физиолошким особинама особе, као и усклађеност посебних захтева које намећу производни процеси са управо овим професионалним квалитетима.

На основу идентификације квалитета и физиолошких функција неопходних за развој одређених занимања, професија и профила образовања, степена развоја функција међу адолесцентима, анализе запослених који су добро савладали захтеве своје професије и оних који то нису били у стању, развијени су критеријуми за подобност за велики број занимања који су прикладни и за адолесценте.

Стога, професионално примењену физичку припрему која се обавља у складу са условима производње и радатребало би спровести како у учioniци тако и ван ње, јер је главни циљ ове обуке да се постигне психолошко-физичка спремности појединца за успешну каријеру.

ЗАКЉУЧАК

На основу података добијених као резултат истраживања, можемо донети следеће закључке:

1. Данас масовна физичка култура игра важну улогу у систему физичког васпитања, осмишљеног за различите категорије становништва на територији источних и северних делова Украјине.

2. С обзиром на специфичности живота и професионалне активности радно способног становништвакоје живи у Доњецкој, Луханској и Харковскојобласти Украјине, примарна дистрибуција у овим областима је углавном генерисала многе мере професионално примењене физичке културе.

3. Систематска примена мера професионално примењене физичке културе у систему физичког васпитања, осмишљеног за становништво у источним и северним регионима Украјине доприноси очувању професионалног здравља запослених, као и развоју њихових, запрофесију важних, физичких особина и побољшању продуктивностина професионалном нивоу.

РЕФЕРЕНЦЕ

1. Amelia Abulhanova, *Professional Activities and Personality's Psychology*. (Moscow: Science, 1980), 82–104.
2. Bikmuhammetov Ramilhan and Fazmeev Nurek, *Technological mechanisms for the implementation of competent approach in the training of teachers of physical culture and sport* (Kazan: Center of innovative technologies, 2007), 76.
3. Eliseev Oleg and Zheleznyak Jury, *Workshop on the psychology of personality* (Sanktpiterburg: Piter, 2008), 512.
4. Zheleznyak Jury and Petrov Oleg. *Fundamentals of scientific and methodological activities in physical education and sport* (Moscow: GTOLIFK, 2011), 234.
5. Maxim Lynets, *Basic methods of motor skills: textbook for university sports* (Lvov: Shtabar, 2011), 148 – 204.
6. Michael Mazin “Creating a culture of professional self-realization for future teachers of physical education” (PhD diss., University of Zaporozhye, 2008).
7. Osipov V., Lukyanov, J. and Antypkin N. *Methods of statistical processing of medical information in research* (Kiev: Terre des Homes, 2012), 200.
8. Redmond K. *Promoting Physical Activity: A Guide for Community Action*, (Seattle: CDCP, 2010), 280 p.
9. Shiyan B., Genseruk R. *Training of future specialists of physical education for application modern information technologies in professional activity* (Chernigov: Pedagogical University, 2006), 346.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ МАССОВОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В ВОСТОЧНЫХ РЕГИОНАХ УКРАИНЫ

РЕЗЮМЕ

Данная статья посвящена исследованию некоторых аспектов развития массовой физической культуры в восточных регионах Украины, в частности, в Донецкой, Луганской и Харьковской областях.

На основании результатов, полученных с помощью методов исторического обзора и анализа научной литературы, мы сделали выводы об основных особенностях развития массовой физической культуры в промышленных регионах страны.

Было установлено, что большое влияние на основные характеристики массовой физической культуры различных категорий населения оказывает специфика профессиональной деятельности людей, работающих на предприятиях в этой части государства.

В Донецкой, Луганской и Харьковской областях Украины находится большое количество промышленных предприятий, а также угольных шахт, поэтому большая часть местного населения занята работой именно на этих производственных объектах.

Особенности работы в шахтах, а также на заводах и фабриках в этих регионах требует применения от сотрудников таких физических качеств, как физическая сила, ловкость, выносливость и другие.

Таким образом, система физического воспитания населения в этих регионах была направлена на развитие в первую очередь именно этих физические качеств.

Успешное применение современных тренировочных программ в системе физической подготовки населения позволяет развить у работников профессионально значимые физические качества и обеспечить высокий уровень эффективности их труда.

Ключевые слова: массовая физическая культура, уровень физической подготовки, особенности трудовой деятельности населения, режим двигательной активности, профессиональное здоровье специалистов горнодобывающей отрасли.

SOME ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF MASS PHYSICAL CULTURE IN THE EASTERN REGIONS OF UKRAINE

SUMMARY

This article is devoted to the study of certain aspects of the development of mass physical culture in the eastern regions of Ukraine, in particular in the Donetsk, Lugansk and Kharkov regions.

Based on the results obtained by the methods of historical review and analysis of scientific literature, we have learned about the basic features of the development of mass physical culture in the industrial regions of the country.

It was found that a great influence on the main characteristics of mass physical culture of the different categories of population has a specificity of people's professional work in this part of the state.

As in the Donetsk, Lugansk and Kharkov regions of Ukraine is located a large number of industrial enterprises, as well as coal mines, most of the local population are busy at work on these industrial facilities.

Specific features of work in the mines and different plants and factories in those regions requires the application from employees such physical qualities as physical strength, agility, endurance and others.

So the system of physical training of the population in these regions was aimed at developing in the first place these physical qualities.

The successful application of modern training programs in the system of physical education in those regions allows to develop for workers some professionally important physical qualities and to guarantee rather high level of efficiency of their work.

Keywords: mass physical culture, level of physical fitness, specificity of employment of the population, mode of motor activity, occupational health of mining specialists.
